

Людмила Швидун,
доктор філософії, доцент,
доцент кафедри дошкільної та початкової освіти
Комунальний заклад вищої освіти
«Дніпровська академія неперервної освіти»
Дніпропетровської обласної ради,
вул. Володимира Антоновича, 70, м. Дніпро, Україна,
ORCID ID: <https://orcid.org/0000-0002-7286-8103>

Любов Пасічник,
кандидат педагогічних наук,
доцент кафедри соціально-гуманітарної освіти,
Комунальний заклад вищої освіти
«Дніпровська академія неперервної освіти»
Дніпропетровської обласної ради,
вул. Володимира Антоновича, 70, м. Дніпро, Україна,
ORCID ID: <https://orcid.org/0000-0002-0105-7944>

ФОРМУВАННЯ КУЛЬТУРИ ПРОФЕСІЙНОГО МОВЛЕННЯ МАЙБУТНІХ ПЕДАГОГІВ: ТЕОРЕТИЧНИЙ І ПРАКТИЧНИЙ ВИМІРИ

Актуальність дослідження зумовлена підвищенням вимог до професійної підготовки майбутніх педагогів в умовах модернізації вищої освіти та необхідністю формування високого рівня культури професійного мовлення як складника їхньої професійної компетентності. Ефективність педагогічної діяльності значною мірою залежить від здатності майбутнього вчителя здійснювати професійну комунікацію, дотримуватися норм сучасної української літературної мови, використовувати мовні засоби відповідно до комунікативної ситуації та забезпечувати якісну взаємодію з учасниками освітнього процесу. Метою статті є теоретичне обґрунтування сутності культури професійного мовлення майбутніх педагогів, визначення її структурних компонентів та окреслення практичних засобів формування в умовах професійної підготовки у закладах вищої освіти. Методи дослідження. У роботі використано комплекс теоретичних методів, зокрема аналіз, синтез, систематизацію та узагальнення наукових джерел, нормативно-правових документів і змісту освітніх компонентів «Сучасна українська мова з практикумом», «Українська мова за професійним спрямуванням» та «Академічне письмо». Результати дослідження засвідчили, що культура професійного мовлення майбутнього педагога є інтегративним утворенням, структурними компонентами якого визначено нормативно-мовний, комунікативний, етичний, професійно-діяльнісний та рефлексивний компоненти. Встановлено, що формування культури професійного мовлення потребує комплексного використання компетентнісного, практико-зорієнтованого та особистісно зорієнтованого підходів. Обґрунтовано значення мовознавчих освітніх компонентів для розвитку професійної комунікації, опанування фахової термінології, формування навичок академічного письма та дотримання принципів академічної доброчесності. Наукова новизна дослідження полягає в комплексному теоретичному обґрунтуванні можливостей освітніх компонентів «Сучасна українська мова з практикумом», «Українська мова за професійним спрямуванням» та «Академічне письмо» щодо формування культури професійного мовлення майбутніх педагогів та визначенні практичних засобів її розвитку в умовах професійної підготовки. Практичне значення роботи полягає у визначенні напрямів удосконалення мовної підготовки здобувачів вищої освіти шляхом посилення практичного спрямування мовознавчих освітніх компонентів, використання інтерактивних технологій навчання та сучасних цифрових ресурсів. У висновках доведено, що ефективне формування культури професійного мовлення майбутніх педагогів забезпечується інтеграцією мовної, професійної та академічної підготовки, що сприяє розвитку професійно значущих комунікативних умінь і готовності до успішної педагогічної діяльності.

Ключові слова: культура професійного мовлення, професійна підготовка педагогів, майбутні педагоги, професійна компетентність, мовленнєва культура, мовна підготовка, педагогічна освіта, професійна комунікація, академічне письмо.

Вступ та сучасний стан досліджуваної проблеми. В умовах модернізації вищої педагогічної освіти особливого значення набуває проблема формування

культури професійного мовлення майбутніх педагогів. Професійна діяльність педагога ґрунтується на постійній комунікації з учасниками освітнього процесу, тому

високий рівень володіння державною мовою та здатність використовувати її відповідно до професійних ситуацій є важливими складниками його професійної компетентності. Саме мовлення виступає одним із провідних засобів реалізації навчальної, виховної та розвивальної функцій педагогічної діяльності, забезпечуючи ефективну взаємодію з учнями, батьками, колегами та іншими учасниками освітнього процесу.

Вимоги до мовної та комунікативної підготовки майбутніх педагогів визначено низкою нормативно-правових документів. Стандарт вищої освіти за спеціальністю 013 «Початкова освіта» для першого (бакалаврського) рівня вищої освіти передбачає формування у здобувачів вищої освіти здатності здійснювати професійну діяльність із використанням державної мови та ефективно організовувати педагогічну взаємодію. Професійний стандарт «Вчитель закладу загальної середньої освіти» визначає комунікативну компетентність як одну з професійних компетентностей сучасного вчителя, що охоплює культуру усного й писемного мовлення та здатність здійснювати професійну комунікацію в освітньому середовищі. Зазначені положення актуалізують необхідність удосконалення мовної підготовки майбутніх педагогів у закладах вищої освіти.

Проблема культури професійного мовлення майбутніх педагогів посідає важливе місце в сучасних педагогічних і лінгводидактичних дослідженнях. У працях українських науковців розглядаються питання формування мовленнєвої культури майбутніх учителів, розвитку професійно-мовленнєвої та комунікативної компетентності здобувачів вищої освіти, удосконалення змісту мовної підготовки та впровадження сучасних підходів до викладання мовознавчих освітніх компонентів (Левчук, 2015; Перець, 2019; Голубовська і Підгурська, 2024).

Сучасні дослідження засвідчують, що професійна мовна підготовка майбутніх педагогів має здійснюватися на засадах компетентнісного та комунікативного підходів. Комунікативний аспект викладання лінгвістичних дисциплін передбачає спрямування освітнього процесу на формування в здобувачів вищої освіти здатності ефективно використовувати мовні засоби в реальних ситуаціях професійного спілкування (Межов, 2024; Митяй, 2018). Водночас особливого значення набуває практико-зорієнтований характер мовної підготовки, що передбачає поєднання засвоєння мовних норм із розвитком професійно значущих комунікативних умінь.

Дослідники наголошують на необхідності інтеграції мовної, комунікативної та професійної підготовки майбутніх учителів. У сучасних наукових розвідках обґрунтовується значення професійної мовно-комунікативної компетентності як важливого складника професійної компетентності педагога, визначаються структурні компоненти мовленнєвої культури та окреслюються шляхи її формування у процесі вивчення мовознавчих освітніх компонентів (Ілійчук, 2025; Перець, 2019; Голубовська і Підгурська, 2024).

Водночас аналіз наукових праць засвідчує, що питання формування культури професійного мовлення

майбутніх педагогів переважно розглядаються крізь призму окремих аспектів мовної або комунікативної підготовки. Недостатньо уваги приділено комплексному осмисленню структури культури професійного мовлення майбутнього педагога та визначенню системи практичних засобів її формування в умовах закладу вищої освіти під час реалізації освітніх компонентів «Сучасна українська мова з практикумом», «Українська мова за професійним спрямуванням» та «Академічне письмо». Це зумовлює необхідність подальшого теоретичного обґрунтування зазначеної проблеми та пошуку ефективних шляхів удосконалення професійно-мовленнєвої підготовки майбутніх педагогів.

Мета та завдання. *Метою статті* є теоретичне обґрунтування сутності культури професійного мовлення майбутніх педагогів, визначення її структурних компонентів та окреслення практичних засобів формування в умовах професійної підготовки в закладах вищої освіти.

Для досягнення поставленої мети визначено такі **завдання**: проаналізувати наукові підходи до розуміння культури професійного мовлення майбутніх педагогів; визначити її структурні компоненти; охарактеризувати практичні засоби формування культури професійного мовлення у процесі професійної підготовки; сформулювати рекомендації щодо вдосконалення мовної підготовки здобувачів вищої педагогічної освіти.

Методи дослідження. Для досягнення мети дослідження використано комплекс взаємопов'язаних теоретичних методів: аналіз, синтез, порівняння, систематизацію та узагальнення наукових джерел і нормативно-правових документів, що дозволило здійснити теоретичне обґрунтування сутності культури професійного мовлення майбутніх педагогів та визначити ефективні напрями її формування в умовах закладу вищої освіти.

Результати. На основі аналізу наукових джерел та нормативно-правових документів визначено, що культура професійного мовлення є невід'ємним складником фахової компетентності майбутнього педагога, оскільки реалізація навчальної, виховної та розвивальної функцій освітнього процесу здійснюється безпосередньо через мовленнєву взаємодію. Високий рівень мовленнєвої культури забезпечує ефективність професійної комунікації, сприяє формуванню професійного іміджу вчителя та є важливою передумовою його успішної педагогічної діяльності. Тому проблема формування культури мовлення та професійного спілкування майбутніх педагогів належить до фундаментальних напрямів сучасних педагогічних і лінгводидактичних досліджень. У наукових працях наголошується, що мовлення вчителя виступає основним інструментом його професійної діяльності, показником загальної та педагогічної культури, а також засобом трансляції духовних, культурних і професійних цінностей.

Особливості формування культури мовлення й спілкування майбутніх учителів початкових класів розкрито у працях Н. Комарівської, Л. Любчак та Л. Дабіжі. Науковці визначають культуру мовлення як здатність

особистості добирати й використовувати мовні засоби відповідно до конкретної комунікативної ситуації та норм сучасної української літературної мови, а культуру спілкування – як складову загальної культури особистості, що охоплює моральний і психологічний компоненти професійної взаємодії. На їхню думку, підвищенню рівня культури професійного мовлення сприяє комплексне використання функціонального, комунікативного, культурологічного та особистісно зорієнтованого підходів, реалізація яких має здійснюватися під час практичної діяльності студентів (Комарівська та ін., 2023).

У контексті практичної реалізації визначених дослідниками підходів нами пропонується впровадження у процес підготовки студентів технології мікрОВИкладавання. Під технологією мікрОВИкладавання ми розуміємо короткотривале моделювання педагогічної взаємодії в аудиторних умовах, під час якого здобувач освіти самостійно виконує обмежений за часом фрагмент професійно-мовленнєвої діяльності, наприклад, пояснення нового матеріалу чи організацію дискусії, отримує оперативний зворотний зв'язок від викладача та студентської групи, після чого здійснює рефлексію й корекцію власного мовлення.

Д. Левчуком досліджено проблеми формування мовленнєвої культури майбутніх учителів філологічних спеціальностей, увагу акцентовано на основних функціях педагогічного мовлення та проблемах студентів, з якими вони стикаються у процесі мовлення (Левчук, 2015).

У дослідженні С. Клименко обґрунтовано педагогічні умови формування культури професійного мовлення майбутніх учителів, серед яких особливого значення набувають профілізація рідномовної підготовки, використання професійно зорієнтованих текстів і комунікативних ситуацій, формування позитивної мотивації до вивчення рідної мови та потреби у професійно-мовленнєвому самовдосконаленні. Дослідниця також акцентує увагу на ролі соціальних, навчально-пізнавальних, комунікативних та професійно-ціннісних мотивів у процесі професійної підготовки майбутніх педагогів (Клименко, 2017). Результати дослідження підтверджують необхідність системної роботи над формуванням комунікативних умінь, розвитком мовної культури та забезпеченням практичної спрямованості мовної підготовки.

Важливе значення для формування культури професійного мовлення мають також положення дослідження Т. Стамбульської, у якому культура мовлення розглядається як сукупність комунікативних якостей особистості, що забезпечують нормативність, точність, логічність, чистоту, доречність та виразність мовлення. Авторка наголошує на необхідності створення педагогічних умов, спрямованих на активізацію мовленнєво-комунікативної діяльності здобувачів вищої освіти, розвиток внутрішньої мотивації до мовленнєвого самовдосконалення та використання інтерактивних технологій навчання (Стамбульська, 2018).

На основі узагальнення результатів аналізу наукових праць (Н. Комарівської, Л. Любчак,

Л. Дабіжі, С. Клименко, Т. Стамбульської, І. Голубовської та В. Підгурської) та сучасних вимог до професійної підготовки педагогів виокремлено структурні компоненти культури професійного мовлення майбутнього педагога, подані в таблиці 1.

Таблиця 1

Структурні компоненти культури професійного мовлення майбутнього педагога

Компонент	Характеристика
Нормативно-мовний	Володіння нормами сучасної української літературної мови та їх нормативне використання в усному й писемному професійному мовленні.
Комунікативний	Здатність здійснювати ефективну професійну та академічну комунікацію в освітньому середовищі.
Етичний	Дотримання норм педагогічного мовленнєвого етикету, культури професійного спілкування та принципів академічної доброчесності.
Професійно-діяльнісний	Здатність застосовувати мовленнєві уміння під час виконання професійних функцій педагога, створення професійно зорієнтованих текстів.
Рефлексивний	Здатність до самоаналізу, самоконтролю та вдосконалення власного професійного мовлення.

Отже, можна стверджувати, що культура професійного мовлення та культура спілкування майбутнього педагога є складним інтегративним утворенням, формування якого потребує комплексного використання компетентнісного, практико-зорієнтованого та особистісно зорієнтованого підходів. Ефективна фахова підготовка здобувачів вищої освіти має передбачати системну роботу над опануванням мовних норм, розвитком професійно значущих комунікативних умінь, збагаченням словникового та фразеологічного запасу, формуванням позитивної мотивації до мовленнєвого саморозвитку й набуттям навичок партнерської діалогічної взаємодії в освітньому середовищі.

Аналіз змісту освітніх компонентів «Сучасна українська мова з практикумом», «Українська мова за професійним спрямуванням» та «Академічне письмо» дозволяє зробити висновок, що вони мають значний потенціал для формування культури професійного мовлення майбутніх педагогів. Зміст цих освітніх компонентів спрямований на формування у здобувачів вищої освіти належного рівня володіння нормами сучасної української літературної мови в усній та писемній формах, засвоєння фахової термінології, розвиток навичок професійної та академічної комунікації, а також готовності до створення й аналізу різних типів наукових і професійних текстів (Голубовська і Підгурська, 2024).

Освітній компонент «Сучасна українська мова з практикумом» забезпечує формування мовної компетентності майбутнього педагога шляхом поглибленого вивчення лексичних, граматичних, орфоепічних, орфографічних і стилістичних норм сучасної української літературної мови та розвитку практичних умінь їх нормативного використання у професійній діяльності.

ті. Особливого значення набуває формування навичок усного та писемного мовлення, редагування текстів і подолання типових мовних помилок.

Освітній компонент «Українська мова за професійним спрямуванням» сприяє формуванню культури професійного мовлення шляхом опанування фахової термінології, особливостей професійної комунікації в освітньому середовищі, норм мовленнєвого етикету педагога та навичок створення професійно орієнтованих текстів. Її зміст охоплює лексичний, граматичний і стилістичний складники культури мовлення та забезпечує підготовку майбутнього вчителя до ефективної взаємодії з усіма учасниками освітнього процесу.

Реалізація освітнього компонента «Академічне письмо» формує академічну культуру майбутнього педагога, розвиває навички створення наукових текстів, дотримання принципів академічної доброчесності, правильного цитування та оформлення результатів власної навчально-дослідницької діяльності. Набуття компетентностей у сфері академічного письма є важливою умовою професійного становлення сучасного педагога, його готовності до самоосвіти, наукового пошуку та здійснення дослідницької діяльності.

Проведений аналіз дає підстави стверджувати, що формування культури професійного мовлення майбутніх педагогів не може обмежуватися лише засвоєнням теоретичних положень мовознавчих освітніх компонентів. Важливою умовою її розвитку є систематичне виконання практичних завдань, що моделюють реальні ситуації професійної комунікації педагога. До таких завдань належать редагування професійно орієнтованих текстів, підготовка публічних виступів, написання академічних текстів, аналіз мовленнєвих ситуацій, розроблення навчальних матеріалів та участь у професійних дискусіях.

Для посилення практичної новизни дослідження проаналізуємо структуру та реалізацію чинної робочої програми обов'язкового освітнього компонента «Українська мова за професійним спрямуванням» для здобувачів першого (бакалаврського) рівня вищої освіти спеціальності АЗ «Початкова

освіта». Зміст навчальної дисципліни розподілено на два змістові модулі: «Нормативно-стильові основи фахового спілкування» та «Професійна та наукова комунікації як складова фахової діяльності». Практичну спрямованість підготовки наочно демонструє співвідношення годин: на лекційні заняття відведено 14 годин, тоді як на практичні заняття та самостійну роботу здобувачів – 22 та 54 години відповідно.

У межах реалізації робочої програми практичну спрямованість чітко простежуємо за характером навчальної діяльності здобувачів. Темі, пов'язані з професійною комунікацією в освітньому середовищі, усним професійним мовленням, документацією та редагуванням професійних текстів, безпосередньо співвідносяться з формуванням нормативно-мовного, комунікативного, професійно-діяльнісного та рефлексивного компонентів культури професійного мовлення. Зокрема, теми змістового модуля 1 (Т4–Т10) зосереджені на вивченні специфіки та практичному складанні ділових паперів (автобіографії, резюме, заяв, протоколів, характеристик, довідок, доручень, службових записок), що безпосередньо формує професійно-діяльнісний компонент через виконання конкретних мовленнєвих дій. Змістовий модуль 2 розширює комунікативний складник через теми ділового листування (Т12), колективного обговорення професійних проблем (Т11) та презентації наукового виступу (Т14). Такий розподіл демонструє перехід від теоретичного засвоєння мовних норм до активного моделювання майбутньої професійної діяльності вчителя початкових класів.

Крім того, варто зазначити, що ефективність формування культури професійного мовлення значною мірою залежить від створення відповідних педагогічних умов, серед яких важливе місце посідають активізація мовленнєво-комунікативної діяльності студентів, розвиток їхньої внутрішньої мотивації до мовленнєвого самовдосконалення та використання інтерактивних технологій навчання. Практична реалізація зазначених умов передбачає застосування проєктних технологій, навчання у співпраці, рольових і ділових ігор, кейс-методу, аналізу педагогічних ситуацій, виконання

Таблиця 2

Практичні засоби формування культури професійного мовлення майбутніх педагогів у закладах вищої освіти

Практичний засіб	Зміст реалізації
Редагування професійно орієнтованих текстів	Формування навичок нормативного використання мовних засобів, усунення типових мовних помилок
Аналіз комунікативних ситуацій	Розвиток умінь добирати мовні засоби відповідно до професійних ситуацій спілкування
Мікровикладання	Формування навичок професійної комунікації та педагогічного мовленнєвого етикету
Виконання завдань з академічного письма	Розвиток умінь створювати наукові та професійні тексти з дотриманням принципів академічної доброчесності
Проектна діяльність	Розвиток професійно-комунікативних умінь та навичок роботи в команді
Використання інтерактивних технологій навчання	Формування культури професійного мовлення засобами рольових ігор, кейс-методу та навчання у співпраці
Використання цифрових ресурсів	Розвиток навичок мовленнєвої рефлексії, самоконтролю та вдосконалення професійного мовлення засобами сучасних цифрових інструментів.

практичних завдань із редагування текстів, опанування фахової термінології та розвиток навичок академічного письма (Голубовська і Підгурська, 2024; Стамбульська, 2018).

На основі аналізу наукових джерел, змісту освітніх компонентів та сучасних підходів до професійно-мовленнєвої підготовки майбутніх педагогів узагальнено практичні засоби формування культури професійного мовлення в закладах вищої освіти (табл. 2).

Представлені практичні засоби забезпечують реалізацію компетентнісного та практико зорієнтованого підходів до професійно-мовленнєвої підготовки майбутніх педагогів і сприяють інтеграції мовної, професійної та академічної складових їхньої фахової підготовки.

Узагальнення теоретичних і практичних результатів дослідження дало змогу визначити основні напрями вдосконалення реалізації освітніх компонентів «Сучасна українська мова з практикумом», «Українська мова за професійним спрямуванням» та «Академічне письмо». Доцільним є посилення їх практико зорієнтованого спрямування шляхом системної роботи з професійними та науковими текстами, удосконалення мовної практики здобувачів освіти через опрацювання типових мовних помилок і сучасних мовних норм, розширення методичного забезпечення освітнього процесу, упровадження інтерактивних форм навчання та використання цифрових ресурсів для розвитку навичок мовленнєвої рефлексії, академічної доброчесності та професійного самовдосконалення.

Практичний вимір формування культури професійного мовлення майбутніх педагогів реалізується через зміст освітніх компонентів, використання інтерактивних методів навчання та організацію практико зорієнтованої мовної підготовки здобувачів вищої освіти.

Дискусія. Результати проведеного дослідження загалом узгоджуються з положеннями сучасних наукових праць, присвячених формуванню культури професійного мовлення та професійно-комунікативної компетентності майбутніх педагогів. Зокрема, Н. Комарівська, Л. Любчак та Л. Дабіжа розглядають культуру мовлення й культуру спілкування як взаємопов'язані складники професійної підготовки майбутнього вчителя та акцентують увагу на необхідності використання комунікативного й особистісно орієнтованого підходів до їх формування. Отримані результати підтверджують значущість зазначених підходів та дозволяють розширити їх практичний вимір шляхом аналізу потенціалу мовознавчих освітніх компонентів у формуванні професійної мовленнєвої культури здобувачів вищої освіти.

Положення дослідження С. Клименко щодо педагогічних умов формування культури професійного мовлення майбутніх учителів також знайшли своє підтвердження. Крім того, у статті акцентовано увагу на необхідності інтеграції мовної, комунікативної та академічної підготовки майбутніх педагогів, що відповідає сучасним вимогам до професійної діяльності вчителя та змісту освітніх програм педагогічних спеціальностей.

Підходи, запропоновані Т. Стамбульською щодо формування культури мовлення майбутніх педагогів, доповнено аналізом практичних засобів реалізації відповідних педагогічних умов у процесі вивчення освітніх компонентів «Сучасна українська мова з практикумом», «Українська мова за професійним спрямуванням» та «Академічне письмо». Проведений аналіз дозволив обґрунтувати доцільність комплексного використання зазначених освітніх компонентів для розвитку професійної та академічної комунікації майбутніх педагогів.

Отже, результати дослідження не лише узгоджуються з існуючими науковими підходами до формування культури професійного мовлення майбутніх педагогів, а й розширюють їх шляхом виокремлення структурних компонентів культури професійного мовлення та узагальнення практичних засобів її формування в процесі вивчення мовознавчих освітніх компонентів у закладах вищої освіти.

Висновки. Проведене дослідження дало змогу обґрунтувати, що культура професійного мовлення майбутнього педагога є інтегративним складником його професійної компетентності та формується в процесі цілісної мовної, професійної й академічної підготовки. Ефективність цього процесу забезпечується поєднанням компетентнісного, практико зорієнтованого та особистісно зорієнтованого підходів, реалізація яких здійснюється під час вивчення мовознавчих освітніх компонентів у закладах вищої освіти.

У результаті узагальнення наукових підходів до проблеми дослідження виокремлено нормативно-мовний, комунікативний, етичний, професійно-діяльнісний та рефлексивний компоненти культури професійного мовлення майбутнього педагога, які відображають сучасні вимоги до його мовної та професійної підготовки.

Встановлено, що ефективність формування культури професійного мовлення забезпечується створенням відповідних педагогічних умов, зокрема застосуванням інтерактивних технологій навчання, використанням професійно орієнтованих мовленнєвих завдань, системною роботою над розвитком професійно значущих комунікативних умінь та формуванням навичок мовленнєвої рефлексії.

Обґрунтовано значний потенціал освітніх компонентів «Сучасна українська мова з практикумом», «Українська мова за професійним спрямуванням» та «Академічне письмо» щодо формування культури професійного мовлення майбутніх педагогів. Їх зміст сприяє опануванню норм сучасної української літературної мови, розвитку професійної та академічної комунікації, формуванню культури наукового письма, дотриманню принципів академічної доброчесності та підготовці здобувачів вищої освіти до ефективної професійної діяльності.

Перспективи подальших досліджень вбачаємо в розробленні та експериментальній перевірці методичного забезпечення формування культури професійного мовлення майбутніх педагогів у процесі вивчення мовознавчих освітніх компонентів у закладах вищої освіти.

ЛІТЕРАТУРА

1. Голубовська І., Підгурська В. Практичні аспекти формування культури наукового мовлення майбутніх учителів у процесі вивчення української мови за професійним спрямуванням. *Актуальні питання гуманітарних наук*. 2024. Вип. 82. Т. 1. С. 415–421. DOI: <https://doi.org/10.24919/2308-4863/82-1-60>
2. Ілійчук Л. Структура професійної компетентності вчителя початкових класів у контексті стандартизації вищої педагогічної освіти. *Професіоналізм педагога: теоретичні й методичні аспекти*. 2025. № 24. С. 140–154. DOI: <https://doi.org/10.31865/2414-9292.24.2025.349764>
3. Комарівська Н., Любчак Л., Дабіжа Л. Культура мовлення і спілкування як складові фахової підготовки майбутніх учителів початкової школи. *Наукові записки ВДПУ імені Михайла Коцюбинського. Серія: педагогіка і психологія*. 2023. Вип. 73. С. 63–68. DOI: <https://doi.org/10.31652/2415-7872-2023-73-63-68>
4. Клименко С. І. Формування культури професійного мовлення майбутніх учителів української мови та літератури у процесі фахової підготовки : дис. ... канд. пед. наук. Відкритий міжнародний університет розвитку людини «Україна» / Національний педагогічний університет імені М. П. Драгоманова, Київ, 2017. 285 с.
5. Левчук Д. Формування мовленнєвої культури майбутніх учителів філологічних спеціальностей як науково-педагогічна проблема. *Педагогіка вищої та середньої школи*. 2015. Вип. 46. С. 258–261.
6. Межов О. Г. Комунікативний аспект викладання лінгвістичних дисциплін у ЗВО. *Актуальні питання сучасної гуманітаристики : комунікативнокультурологічний аспект : збірник матеріалів всеукр. наук.-практ. конф. (14 травня 2024 року)*. Кам'янець-Подільський, 2024. С. 151–155. URL: <https://evnuir.vnu.edu.ua/handle/123456789/24243> (дата звернення: 16.07.2026).
7. Митяй З. О. Комунікативний підхід до вивчення рідної мови. *Науковий вісник Мелітопольського державного педагогічного університету. Серія: Педагогіка*. 2018. № 1 (20). С. 45–60. URL: <https://eprints.mdpu.org.ua/id/eprint/4182/1/409567.pdf> (дата звернення: 16.07.2026).
8. Перепьолка В. Формування професійної мовно-комунікативної компетентності майбутніх учителів початкових класів. (2019). *Педагогіка вищої та середньої школи*. 2019. № 47. С. 55–60. DOI: <https://doi.org/10.31812/educdim.v47i0.2428>
9. Про затвердження професійного стандарту «Вчитель закладу загальної середньої освіти» : Наказ МОН України від 29.08.2024 № 1225. URL: <https://mon.gov.ua/npa/pro-zatverdzhennia-profesiinoho-standartu-vchytel-zakladu-zahalnoi-serednoi-osvity> (дата звернення: 18.07.2026).
10. Про затвердження стандарту вищої освіти за спеціальністю 013 Початкова освіта для першого (бакалаврського) рівня вищої освіти : Наказ Міністерства освіти і науки України від 23.03.2021 № 357. URL: <https://mon.gov.ua/static-objects/mon/sites/1/vishcha-osvita/zatverdzeni%20standarty/2021/07/28/013-Pochatk.osvita-bakalavr.28.07.pdf> (дата звернення: 18.07.2026).
11. Стамбульська Т. І. Формування культури мовлення майбутніх учителів початкової школи у процесі професійної підготовки : дис. ... канд. пед. наук / ДВНЗ «Прикарпатський національний університет імені Василя Стефаника». Івано-Франківськ, 2018. 307 с.

12. Федіна О. Робоча програма навчальної дисципліни «Українська мова за професійним спрямуванням» для здобувачів вищої освіти першого (бакалаврського) рівня галузі знань А Освіта спеціальності А3 Початкова освіта освітньо-професійної програми «Початкова освіта». КЗВО «ДАНО»ДОР», 2025. 14 с.

REFERENCES

1. Holubovska I., & Pidhurska V. (2024). Praktychni aspekty formuvannia kultury naukovooho movlennia maibutnikh uchyteliv u protsesi vyvchennia ukrainskoi movy za profesiinym spriamuvanniam [Practical aspects of forming the culture of scientific speech of future teachers in the process of studying Ukrainian for professional purposes]. *Aktualni pytannia humanitarnykh nauk*, 82 (1), 415–421. DOI: <https://doi.org/10.24919/2308-4863/82-1-60> [in Ukrainian].
2. Iliichuk L. (2025). Struktura profesiinoi kompetentnosti vchytelia pochatkovykh klasiv u konteksti standartyzatsii vyshchoi pedahohichnoi osvity [The structure of professional competence of primary school teachers in the context of standardization of higher pedagogical education]. *Profesionalizm pedahoha: teoretychni y metodychni aspekty*, 24, 140–154. DOI: <https://doi.org/10.31865/2414-9292.24.2025.349764> [in Ukrainian].
3. Komarivska N., Liubchak L., & Dabizha L. (2023). Kultura movlennia i spilkuвання yak skladovi fakhovoi pidhotovky maibutnikh uchyteliv pochatkovoi shkoly [Speech and communication culture as components of professional training of future primary school teachers]. *Naukovi zapysky Vinnytskoho derzhavnogo pedahohichnoho universytetu imeni Mykhaila Kotsiubynskoho. Serii: Pedahohika i psykhohohiia*, 73, 63–68. DOI: <https://doi.org/10.31652/2415-7872-2023-73-63-68> [in Ukrainian].
4. Klymenko S. I. (2017). Formuvannia kultury profesiinoho movlennia maibutnikh uchyteliv ukrainskoi movy ta literatury u protsesi fakhovoi pidhotovky [Formation of the culture of professional speech of future teachers of Ukrainian language and literature in the process of professional training]. Candidate's thesis. Kyiv: Open International University of Human Development «Ukraine» and National Pedagogical Dragomanov University [in Ukrainian].
5. Levchuk D. (2015). Formuvannia movlennievoi kultury maibutnikh uchyteliv filolohichnykh spetsialnostei yak naukovo-pedahohichna problema [Formation of speech culture of future teachers of philological specialties as a scientific and pedagogical problem]. *Pedahohika vyshchoi ta serednoi shkoly*, 46, 258–261 [in Ukrainian].
6. Mezhev O. H. (2024). Komunikatyvnyi aspekt vykladannia lnhvistychnykh dystsyplin u ZVO [The communicative aspect of teaching linguistic disciplines in higher education institutions]. *Aktualni pytannia suchasnoi humanitarystyky: komunikatyvno-kulturolohiichnyi aspekt: zbirnyk materialiv Vseukrainskoi naukovo-praktychnoi konferentsii* (pp. 151–155). Kamianets-Podilskyi. URL: <https://evnuir.vnu.edu.ua/handle/123456789/24243> (accessed: 16.07.2026) [in Ukrainian].
7. Mytaii Z. O. (2018). Komunikatyvnyi pidkhid do vyvchennia ridnoi movy [The communicative approach to learning the native language]. *Naukovyi visnyk Melitopolskoho derzhavnogo pedahohichnoho universytetu. Serii: Pedahohika*, 1 (20), 45–60. URL: <https://eprints.mdpu.org.ua/id/eprint/4182/1/409567.pdf> (accessed: 16.07.2026) [in Ukrainian].

8. Perepolka V. (2019). Formuvannia profesiinoi movno-komunikatyvnoi kompetentnosti maibutnikh uchyteliv pochatkovykh klasiv [Formation of professional linguistic and communicative competence of future primary school teachers]. *Pedahohika vyshchoi ta serednoi shkoly*, 47, 55–60. DOI: <https://doi.org/10.31812/educdim.v47i0.2428> [in Ukrainian].

9. Pro zatverdzhennia profesiinoho standartu «Vchytel zakladu zahalnoi serednoi osvity»: nakaz Ministerstva osvity i nauky Ukrainy vid 29 serpnia 2024 roku № 1225 [On approval of the Professional Standard «Teacher of General Secondary Education Institution» : Order of the Ministry of Education and Science of Ukraine No. 1225 of August 29, 2024]. URL: <https://mon.gov.ua/npa/pro-zatverdzhennia-profesiinoho-standartu-vchytel-zakladu-zahalnoi-serednoi-osvity> (accessed: 18.07.2026) [in Ukrainian].

10. Pro zatverdzhennia standartu vyshchoi osvity za spetsialnistiu 013 Pochatkova osvita dlia pershoho (bakalavrskoho) rivnia vyshchoi osvity : Nakaz Ministerstva osvity i nauky Ukrainy vid 23 bereznia 2021 roku № 357 [On approval of the Higher Education Standard for specialty 013 Primary Education for the first (Bachelor's) level of higher

education : Order of the Ministry of Education and Science of Ukraine No. 357 of March 23, 2021]. URL: <https://mon.gov.ua/static-objects/mon/sites/1/vishcha-osvita/zatverdzeni%20standarty/2021/07/28/013-Pochatk.osvita-bakalavr.28.07.pdf> (accessed: 18.07.2026) [in Ukrainian].

11. Stambulska, T. I. (2018). Formuvannia kultury movlennia maibutnikh uchyteliv pochatkovoї shkoly u protsesi profesiinoi pidhotovky [Formation of speech culture of future primary school teachers in the process of professional training]. Candidate's thesis. Ivano-Frankivsk : Vasyl Stefanyk Precarpathian National University [in Ukrainian].

12. Fedina O. (2025). Robocha prohrama navchal'noyi dystsypliny «Ukrayins'ka mova za profesiynym spryamuvanniam» dlya zdobuvachiv vyshchoyi osvity pershoho (bakalavrskoho) rivnia haluzi znan' A Osvita spetsial'nosti A3 Pochatkova osvita osvityno-profesiynoi prohramy «Pochatkova osvita» [Course Syllabus: «Ukrainian Language for Professional Purposes» for higher education students (first/Bachelor's level) in the field of knowledge «Education» (Specialty: «Primary Education»; Educational-Professional Program: «Primary Education»)]. KZVO «DANO» DOR [in Ukrainian].

Liudmyla Shvydun,

PhD, Associate Professor,

Associate Professor at the Department of Preschool and Primary Education,

Communal Institution of Higher Education «Dnipro Academy of Continuing

Education» of Dnipropetrovsk Regional Council,

70, Volodymyra Antonovycha Str., Dnipro, Ukraine,

ORCID ID: <https://orcid.org/0000-0002-7286-8103>

Liybov Pasichnyk,

Candidate of Pedagogical Sciences,

Associate Professor at the Department of Social and Humanitarian Education,

Communal Institution of Higher Education «Dnipro Academy of Continuing

Education» of Dnipropetrovsk Regional Council,

70, Volodymyra Antonovycha Str., Dnipro, Ukraine,

ORCID ID: <https://orcid.org/0000-0002-0105-7944>

DEVELOPING A CULTURE OF PROFESSIONAL SPEECH AMONG FUTURE EDUCATORS: THEORETICAL AND PRACTICAL DIMENSIONS

The relevance of the study is determined by the increasing requirements for the professional training of future teachers in the context of higher education modernization and the need to develop a high level of professional speech culture as an integral component of their professional competence. The effectiveness of pedagogical activity largely depends on future teachers' ability to communicate professionally, adhere to the norms of the modern Ukrainian literary language, appropriately use linguistic means in various communicative situations, and ensure effective interaction among all participants in the educational process. The purpose of the article is to provide a theoretical substantiation of the essence of the professional speech culture of future teachers, identify its structural components, and determine practical means of its development within professional training in higher education institutions. The study employs a set of theoretical research methods, including analysis, synthesis, systematization, and generalization of scientific sources, regulatory documents, and the content of the educational components «Modern Ukrainian Language with Practicum», «Ukrainian Language for Professional Purposes», and «Academic Writing». The findings indicate that professional speech culture is an integrative component of future teachers' professional training that encompasses linguistic, communicative, and academic dimensions. It has been established that the development of professional speech culture requires the integrated implementation of competency-based, practice-oriented, and learner-centered approaches. The study substantiates the significance of language-related disciplines in developing professional communication skills, mastering professional terminology, fostering academic writing competencies, and adhering to the principles of academic integrity. The scientific novelty of the study lies in the comprehensive theoretical substantiation of the potential of the educational components «Modern Ukrainian Language with Practicum», «Ukrainian Language for Professional Purposes» and «Academic Writing» for developing the professional speech culture of future teachers and identifying practical means of its formation within professional training. The practical significance of the study is associated with identifying ways to improve the linguistic

training of higher education students by strengthening the practice-oriented content of language-related disciplines, implementing interactive teaching technologies, and employing modern digital resources in the educational process. The study concludes that the effective development of the professional speech culture of future teachers is ensured through the integration of linguistic, professional, and academic training, which contributes to the formation of professionally significant communicative skills and readiness for successful pedagogical activity.

Key words: *professional speech culture, teacher professional training, future teachers, professional competence, speech culture, language training, pedagogical education, professional communication, academic writing.*

Дата першого надходження статті до видання: 27.07.2026

Дата прийняття статті до друку після рецензування: 09.09.2026

Дата публікації (оприлюднення) статті: 19.10.2026